

door **Peter Hoeks**
peter@interface.nl

SUPERMODELS PART 5

Monofone synthesizers

Vintage hardware is hot. Vooral synths uit de jaren zeventig en tachtig blijven muzikanten en producers inspireren, met name de analoge exemplaren. Maar ook de softwaremakers weten deze apparaten te vinden om er plug-ins van te maken. Daarom een selectie uit de echte vintage topmodellen. In deze aflevering: monofone synthesizers.

Er zijn veel apparaten uit lang vervlogen tijden die zo'n uitstraling hebben dat ze nu, soms wel vijftig jaar nadat ze bedacht zijn, nog steeds enorm gewild zijn. Waar dat aan ligt? Op de eerste plaats aan de sound natuurlijk. Op de een of andere manier hebben de bedenkers indertijd, vaak met eenvoudige middelen, een klankarakter aan hun apparaten meegegeven dat nu nog – of misschien juist nu – heel aantrekkelijk is. Ze blijken zo'n goede combinatie van bediening, klanktechnische eigenschappen en speelplezier te leveren dat iedereen die ermee werkt een vette smile op het gezicht krijgt. Maar er speelt meer, zoals de vaak vrij simpele uitrusting – slechts een bescheiden aantal knoppen en parameters blijken meer dan voldoende voor een topsound. En het gaat zeker ook om het gevoel; mooie grote knoppen die lekker in de hand liggen en een lay-out waarbij je met een hand al draaiend lekker op zoek kunt naar je droomsound.

Tot slot speelt ook het uiterlijk een grotere rol dan je misschien zou denken; grote knoppen, solide schakelaars en een stoer industrieel vormgegeven front oefenen een enorme aantrekkingskracht uit en zorgen voor een feel good-factor die niet te onderschatten is. Maar die supermodellen zijn erg zeldzaam. Ze zijn zo exclusief dat ze vaak enorm hoge prijzen opbrengen. Daarom maken diverse merken hardwarekopieën: soms letterlijke imitaties, soms variaties op het vintage apparaat in kwestie. Daarnaast kun je van elke hardware-synthesizer die enige faam geniet, wel een of meer plug-ins vinden. Softwaremakers zoeken exemplaren in toptoesstand en meten ze uit en te na door met allerlei signalen, modellen soms elke trafo, transistor, condensator en weerstand, en brouwen daar hun plug-ins mee. Of die nu echt exact hetzelfde klinken als de hardware laten we maar even buiten beschouwing, want voor de meesten van ons zijn de echte supermodellen simpelweg onbetaalbaar.

Moog Minimoog Model D

De Minimoog is natuurlijk een totale *no-brainer* voor deze supermodellenlijst. De Minimoog is immers in alle opzichten een absolute topper: de klank is onovertroffen, de uitrusting aan parameters is uiterst praktisch en overzichtelijk, en het apparaat ziet er geweldig uit. Na de complexe en onhandelbare modulaire synths uit de jaren zestig was de Mini Model D uit 1971 compact en eenvoudig mee te nemen naar optredens en de studio. Elke synthheld had een Mini: Wakeman, Hammer, Hancock, Emerson, Kraftwerk... De

subtractieve opzet van de Mini vormde jarenlang de blauwdruk voor vrijwel alle andere synthbouwers. Tot 1984 werden er 12.000 van gemaakt, maar in 2002 kwam Moog met een verbeterde versie, de Minimoog Voyager, en in 2016 maakte Moog de originele Model D korte tijd opnieuw. Er zijn heel veel eurorack-modules die voortborduren op met name het befaamde ladderfilter van de Mini, en Behringer maakt de uiterst betaalbare Model D, een kloon in modulevorm. Het aantal softwareversies is groot; denk maar aan Arturia Mini V2, NI Monark, Gforce Minimonsta, SynapseThe Legend en Softube's Model 72.

ARP 2600

ARP was de belangrijkste Amerikaanse concurrent van Moog. Hun antwoord op de Mini was de Odyssey, die tegenwoordig verkrijgbaar is in re-issues van Korg en Behringer, maar we kiezen hier voor de semimodulaire 2600 uit 1971. Deze overzichtelijke synth met de typische schuiven en unieke karakteristieke sound bevatte vijf modules die intern al verbonden waren, maar waarmee je ook andere routings kon patchen. De 2600 had drie oscillators, een 24dB filter (aanvankelijk een kopie van Moog's ladderfilter), ring mod, een verengalm en zelfs ingebouwde speakers. In de loop der tijd zijn er drie variaties van gemaakt die uiterlijk en innerlijk licht verschillen. De vroege lichtblauwe en grijze modellen klinken het beste. Hoewel het geen heel groot verkoopsucces was, heeft de 2600 toch een uitstekende reputatie. Joe Zawinul van Weather Report was een groot fan, net als

Bob James, David Hentschel, Pete Townsend, Tony Banks en Herbie Hancock. Er zijn letterlijke kopieën van Korg en Behringer, en er bestaat een zelfbouwkopie van The Human Comparator/SynthCube. Arturia, VoltKitchen en Way Out Ware maken plug-in-versies.

Roland TB-303

Roland heeft diverse geweldige monofone synths gemaakt, maar de TB-303 uit 1982 is de bekendste en meest gezochte. Het apparaat was bedoeld als een baslijnpartner voor de TR-606 drumcomputer. Het is eigenlijk een uiterst eenvoudige synth met één oscillator en slechts zes instelbare parameters. Indertijd was het een complete mislukking, maar een paar jaar daarna vormde

diezelfde 303 de basis van acid en andere housegenres. De rauwe oscillatorklank en het sappige 18dB filter zorgden voor een unieke sound en de sequencer stuurde je als vanzelf naar opwindende repeterende rijes met typerende swing, slides en accenten. Het verdraaien van de filterknoppen zorgde daarbij voor extra excitement. Er zijn er zo'n 10.000 van gemaakt, maar originele exemplaren zijn tegenwoordig erg zeldzaam; ze brengen zo'n 2.500 euro op. Vanaf de jaren negentig verschenen er talloze kopieën, zoals de MAM MB33, Syntecno TeeBee en Future Retro 777. Behringer maakt hem ook in allerlei kleuren, en Roland zelf heeft de digitale TB-03 en TB-3. En er is een duizelingwekkend groot aanbod aan plug-ins, zoals D16 Phoscyon, AudioRealism ABL3 en natuurlijk pionier Propellerhead ReBirth. Roland heeft ook z'n eigen TB-303 plug-in in The Cloud.

SUPERMODELS

PART 5

Korg MS-20

De semimodulaire Korg MS-20 uit 1978 is een echt werkpaard. Niks geen houten paneeltjes en geile switches; gewoon een stoer industrieel opstaand front met lekker basic knoppen en natuurlijk de uitgebreide patchbay aan de rechterkant. De relatief betaalbare MS-20 was voor velen de eerste – soms nogal verwarrende – introductie tot modulaair werken. De twee oscillators en het karakteristieke dubbele filter leverden een pittige, lekker agressieve freaky sound. Unieke extra's zijn de ring-modulator, de externe audio-input en de ingebouwde pitch to

voltage converter. Veel gebruikers van de MS-20 – of de kleinere en goedkopere MS-10 – maakten experimentele of industriële muziek. Er zijn er maar liefst 20.000 van verkocht; een oplage waar veel andere merken alleen maar van konden dromen. Niettemin waren de verschillende recente re-issues van Korg zelf opnieuw zeer succesvol. Uiteraard maakt Behringer ook een kopie zonder keyboard: de K-2. Plug-in-versies en iOS-apps zijn er vreemd genoeg alleen van Korg zelf.

EMS Synthi A

Het Britse EMS maakte een paar geweldige synthesizers, waaronder de unieke Synthi A. Deze van de VCS3 afgeleide analoge, modulaire synthesizer met drie oscillators, noise generator, galmveer, joystick, minispeakers en de kenmerkende pin-matrix patchbay in een attachékoffer was onconventioneel vanwege het uiterlijk, maar ook omdat alle onderdelen net even anders werkten dan bij concurrerende merken. Dit miniatuur-soundlab heeft een avontuurlijke klank die zich perfect leent voor experi-

mentele sounds, maar kan zich nog wel eens knap wispelturig gedragen. Een keyboard moest je apart aanschaffen; de vergelijkbare Synthi AKS had deze ingebouwd. De Synthi had twee lijn/mic-inputs en daarom werd/wordt ie ook vaak gebruikt als fx-processor. Beroemde gebruikers zijn er plenty: Tangerine Dream, King Crimson, Pete Townshend, Pink Floyd (*On The Run*), Jean-Michel Jarre, Hawkwind, Gong, Tonto, Brian Eno, Vince Clarke en The Chemical Brothers. Er zijn er 4.000 van gemaakt, en een werkend exemplaar kost je meer dan 10.000 euro. Letterlijke kopieën zijn er niet; wel lijkt de Erica Syntrix wat op de Synthi. Synthi A plug-ins worden gemaakt door Xils Labs, Arturia en EMSreberg.

Buchla 208 Music Easel

Ja, ik geef het toe: de kans dat je deze exotische ezel in het echt tegenkomt, is minimaal. Toch was het een zeer invloedrijk instrument. Ontwerper Don Buchla, vriend en concurrent van Moog, legde meer de nadruk op intuïtieve performance en buiten de lijntjes kleuren, en was daarmee de grondlegger van wat we West-Coast synthese noemen. Geen standaard oscillator/filter/vca zoals bij Moog, maar low pass gates, wavefolding gecombineerde am/fm/additieve synthese en veel speelse modulatie was zijn recept. Het resultaat was een serie grote modules die vaak op maat voor een artiest gemaakt werden en knap duur waren. Om toch ook iets betaalbaars en toegankelijker te maken, ontstond in 1974 de semimodulaire Music Easel met z'n faders, reverb en zelfs een analogo opslagsysteem voor presets. Je betaalt meer dan 6.000 euro voor een origineel.

Buchla maakt de 208 Music Easel weer opnieuw, gecombineerd met een touch keyboard, voor een vergelijkbaar bedrag. Buchla's visie komt terug in allerlei eurorack-spul en sommige Arturia hardwaresynths grijpen erop terug. Alleen Arturia heeft zich aan een virtuele versie van de Easel gewaagd.

Buiten de boot gevallen

Tja, kiezen is altijd pijnlijk! Deze synths hebben het net niet gehaald, maar zijn ook absoluut de moeite waard: Oxford OSCar • Octave Cat • Moog Source • EDP Wasp • Oberheim OB-1 • Yamaha CS-15 • Yamaha CS-10 • Roland SH-1000 • Roland SH-101 • Synton Syrinx • Crumar Spirit • Arp Odyssey • Sequential Pro One • Moog Micromoog • Korg Minikorg 700 • Korg 800DV